

РЕЦЕНЗИЯ

586 / VIII. 2016г

от проф. д.и.н. Андрей Лазаров Пантев

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност **д о ц е н т**
в **Института за исторически изследвания при БАН**

област на висше образование: *Хуманитаристика*

професионално направление: *2.2. История и археология*

научна специалност: *История на България (Нова българска история)*

В конкурса за **д о ц е н т**, надлежно обявен в Държавен вестник и в интернет страница на Института за исторически изследвания за нуждите на секция „Нова българска история“, като кандидат участва **д.и.н. ПЕТЪР ИВАНОВ СТОЯНОВИЧ**.

1. Общо представяне на получените материали

Нека започна с общи впечатления. В нашето старание да мислим обобщено и аналитично едновременно, ние често пъти подминаваме очевидната зависимост, че канавата на историята и като събитие и като идея е съставена от биографии. Често пъти с непропорционално значение и принос, негативно или величаво, но винаги влияещо върху който и да е исторически процес и която и да е историческа присъда. В съвкупната продукция на кандидата установяваме един мъдър баланс между общото и личното.

За участие в обявения конкурс е подал документи кандидатът д.и.н. Петър Иванов Стоянович. Представеният от него комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие със ЗРАСРБ и с Правилника за развитие на академичния състав на ИИСТИ, и включва следните документи:

- Автобиография по европейски образец;
- Диплома за магистърска степен;
- Диплома за образователната и научна степен „доктор“;
- Диплома за научната степен „доктор на науките“;
- Медицинско свидетелство;
- Свидетелство за съдимост;
- Удостоверения за стаж по специалността;
- Списък на научните трудове и научно-приложните разработки;
- Публикации за участие в конкурса, оригинали и копия;
- Справка за научните приноси с резюме на трудовете, участващи в конкурса;
- Списък на цитирания и отзиви за трудовете.

Нямам бележки по така представените документи.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Запознат съм с дейността, интересите и развитието на Петър Стоянович още като студент по история във Виенския университет. Още от началото на 1990-те години той трайно и последователно се отдаде на изследвания в Югоизточна Европа и в частност България в 19 и 20 век. Особена сфера на интересите му бяха политическите, дипломатическите и династичните отношения и връзки между България, Австро-Унгария и Русия.

Сред неговите учители и научни ментори в прочутия Иречеков институт за Източна- и Югоизточноевропейска история на Виенския университет са нашите видни колеги проф.Лайч, проф.Пайфус и проф.Хазелщайнер, които са имали намерение да привлекат д-р Стоянович за асистент.

Неслучайно в 1995 г. нашият виден колега проф.Милчо Лалков го избра за носител на високата ХердEROVA стипендия, с която Стоянович завърши и защити с отличие доктората си във Виена. Неговият труд, посветен на дипломатическата оценка на Австро-Унгария за управлението на княз Фердинанд в сложния период 1894-1899, и до днес се оценява високо от колегията и се ползва за научни и педагогически цели.

Макар и привлечен временно в сферата на външната и вътрешната политика, Петър Стоянович не загуби, а задълбочи връзката си с българската историческа наука. Като министър на културата той продължи да се възприема като част от научните истори-

чески среди и успя в няколко посоки да бъде полезен както на колегията, така и на изследователските среди.

В 2015 г. Петър Стоянович прие предизвикателството да защити най-високата научна степен „доктор на историческите науки“, което стана при единодушно одобрение на националното жури, заседавало в Шуменския университет.

Фактът на кандидатстването на д-р Стоянович за заемане на доцентско място в ИИИ при БАН е напълно логична стъпка в кариерното му и научно развитие, която възприемам с удовлетворение.

3. Обща характеристика и оценка на дейността на кандидата

Като цяло оценявам високо научната и научно-приложна дейност на кандидата, за което говорят в достатъчно степен и предложените от него монографии, статии и свидетелства. Всички те показват трайния интерес и задълбоченото търсене, присъщо на историка Петър Стоянович, които са залог за по-нататъшното му израстване в средите на Българската академия на науките.

Предвид детайлното представяне на публикациите на кандидата в резюмета и копия няма да се спирам поотделно на всяка една от тях, да ги квалифицирам по вид, по значимост, по място на публикуване и пр. Същото важи и за подробното описание на основните научни, научно-приложни и методически приноси.

И все пак съм длъжен да извадя пред скоби някои от представените текстове, с които д-р Стоянович кандидатства за хабилитация.

На първо място това е монографията „Известният непознат“. Сред основните приноси, които бих искал да подчертая, са: завършено представяне на биографията на рода и лично на Иван Стоянович, с особен поглед върху политическия и обществен живот на страната; пространно доказване на тезата, че в Пловдив е създаден и работи паралелен на Търновския център на Контрапреврата от август 1886 г.; представен е процесът на създаване и модернизация на българските телекомуникации, който до този момент не е бил обект на целенасочен интерес от българската историческа наука; доказва се, че през 1886 г. е създадена първата българска телеграфна агенция „Трапезица“ като официозна на тогавашната власт; проследява се и се анализира законода-

телството в България в областта на телекомуникациите; изследва се участието на български делегации в международните телеграфо-пощенски конференции и конгреси; детайлно е изучена работата на българското генерално консулство в Будапеща 1917-1918; даден е широк и подплатен с неизвестни досега документи рисунък на обществения живот на българската буржоазия между двете световни войни.

Монографията (на немски език), посветена на кандидатите за българския престол 1886-1887 дава основание да се развие като сериозен труд, който ще бъде от полза както на научните, така и на педагогическите среди у нас. Перспективата трудът да бъде допълнен с документи от българските и чуждите архиви е реална и заслужава подкрепа.

Приносите са изключително дело на кандидата.

Основните постижения на кандидата са в работата му със специализирани фондове у нас и в чужбина: документи на австро-унгарското министерство на външните работи, на Придворния архив на Австрия, на множество неизвестни досега фамилни архиви, вкл. този на семейство Стоянович.

Намирам за много важно усилието на кандидата да покаже, че след Съединението от 1885 г. България не е някакъв оазис на спокойствието, което офицерите-детронатори нарушават през следващата година. На самите дебати през юни 1886 г. има остро стълкновение - и словесно, и като поведение -, които не се изчерпват само с фразата на Петко Каравелов за орела и кокошката. Но това раздвоение не е само тогава и по време на кризата. Стоянович успешно ни посвещава в особените обстоятелства, при които се вземат онези съдбоносни решения в външнополитическата ориентация на България, която ни донася тежки и в повечето случаи непоправими национални нещастия. Много стойностна и недостатъчно позната е историята на сключването на мирния договор с Русия и изпращането на цар Фердинанд, при които героят на дисертационния труд лично участва.

Приносите и значимостта на научните търсения и трудове на кандидата са безспорни и ще бъдат полезни както за науката, така и практиката. Те се заключават основно в политически връзки, дипломатически и династичните отношения в края на 19 и началото на 20 век. Предвид личността и амбициите на д-р Стоянович за продължаване и задълбочаване на изследователската му дейност, съм убеден, че пред него и евенту-

алната му бъдеща дейност има отлични перспективи за развитие, нужни за българската наука.

Цитиранията на основните научни трудове на кандидата са в задоволителен обем, като се има предвид факта на престоя му зад граница. Основен интерес историческата гилдия и пресата са проявили към монографията „Известният непознат“.

В средите на интелигенцията и научната общност кандидатът са ползва с добро име на управленец на българската култура и наука, а сред колегите на амбициозен и прецизен изследовател.

4. Критични забележки и препоръки

Подкрепям намерението на кандидата да доразвие и задълбочи монографията (на немски език) „Кандидатите за българския престол 1886-1887“ и я поднесе като допълнено издание на българската публика.

Препоръчвам на д-р Стоянович да избягва някои лични квалификации на политици, каквито срещаме в монографията му „Известният непознат“ (например за Петко Каравелов).

Очаквам, при благоприятно решение на нашата комисия, д-р Стоянович да задълбочи изследванията си в политическата и династичната история на Третото българско царство, за което има отлична научна и езикова подготовка, както и широка мрежа от познанства в Централна и Югоизточна Европа.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от ПЕТЪР ИВАНОВ СТОЯНОВИЧ отговарят на изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на Института за исторически изследвания на БАН.

Кандидатът в конкурса е представил достатъчен, значителен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“.

В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси. Разработките му имат практическа приложимост.

Научната квалификация на кандидата е несъмнена.

Постигнатите от кандидата резултати в научно-изследователската и научно-приложната дейност, съответстват на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за приложението му.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Научния съвет на Института за исторически изследвания за избор на ПЕТЪР ИВАНОВ СТОЯНОВИЧ на академичната длъжност д о ц е н т по професионално направление: 2.2. История и археология, научна специалност: *Нова българска история*. Вярвам, че и другите членове на журито ще споделят същото мнение.

22 юли 2016 г.

Рецензент:

Проф. д.и.н. АНДРЕЙ ЛАЗАРОВ ПАНТЕВ